

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO S PRILOGO ANGELČEK.

Leto 51. Ljubljana, septembra - oktobra 1921. Štev. 9.-10.

M. Elizabeta:

Vladarju na grob.

Nad Tabo se je grob zaprl,
naš kralj!

In mi Te nismo videli,
in nisi še med nami stal,
da čul bi naših src pozdrav
in jasni spev slovenskih brd,
poljan dehtečih in dobrav . . .
In nisi stopil v naš zeleni log,
da bi sprejel iz naših rok
najprvi šopek poljskih rož . . .

Nad Tabo se je grob zaprl . . .
Dovoli, ljubljeni vladar:
slovenska deca naj Ti venec zvije,
s cvetličjem srčnim naj pokrije
Tvoj tihi grob!

Hvaležnost Ti poklanjamó
za Tvoje delo, žrtvovanje;
junaku, borcu za naš dom
globoko spoštovanje;
vladarju, ki ga dal je Bog,
ljubezni žarki cvet . . .
Ti, prvi naš slovanski kralj,
spomin bo Tvoj nam svet.

Ta srca, ki so zdaj nasula
na tihi grob hvaležnih rož,
junaško bodo se strnila
v ponosno vrsto zvestih mož,
ljubečih vedno in povesod
očetov vero dom in rod.

† Nj. Veličanstvo kralj Peter I.

Prvič izza ujedinjenja se je odela naša lepa država SHS v žalno obleko. Ugasnil je njen svetilnik, ki so se zaupno vanj ozirali milijoni preziranih in zatiranih; podrl se je v nji steber, ki je prvi dvignil po tleh se plazéči jugoslovanski brstič k luči in novemu razvoju; umrl je v nji oče-junak, ki je bil eno samo ognjevito srce za razdružene in nezaupljive sinove, kar jih redi naša gruda od Bitolja do Maribora, od Subotice do Skadra, in kar jih še ječi pod trdo tujčevo peto ob Dravi in Soči in ob morju Adrijanskem. Naš prvi narodni vladar in kralj Peter I. iz slavnega rodu Karagjorgjevičev je v 78. letu svoje starosti in 18. letu svojega vladanja dne 16. avgusta ob pol 6. uri zvečer na Topčideru za ta svet zaspal.

Kralj Peter I. je bil tretji sin srbskega kneza Aleksandra in matere Perzide, rojen v Belgradu dne 29. junija l. 1844. Ko se je moral njegov oče l. 1858. odpovedati srbskemu prestolu, je poslal princa Petra v Ženevo (Švica), da tam nadajuje svoje študije. Pozneje je bil sprejet v vojaško šolo v Parizu. L. 1870. se je udeležil francosko-nemške vojne in se v nji tako odlikoval, da je dobil med prvimi red častne legije.

Ko se je nekaj let kesneje dvignil v Bosni ubogi stiskani Slovan zoper turško nasilje, mu je med prvimi prihitel na pomoč princ Peter Karagjorgjevič. Pod tujim imenom Peter Mrkonjić je zbral na lastne troške močno vstaško četo in se junaško boril za osvoboditev zatirane kristjanske rase izpod turškega jarma. Ko je pa l. 1879. Avstrija zasedla Bosno, je Peter zopet odšel v tujino. Oženil se je v Cetinju l. 1883. z Zorko Ljubico, hčerko poznejšega črnogorskega kralja Nikite. Ta mu je povila pet otrok, izmed katerih žive še trije: princeza Jelena, zdaj vdova po ruskem velikem knezu Konstantinoviču, princ Gjorgje, in sedanji naš vladar, kralj Aleksander. Po pre zgodnji smrti svoje soproge (1890.) se je preselil Peter spet v Švico in živel povečini v Ženevi.

L. 1903. ga je pa — po smrti zadnjega Obrenoviča, kralja Aleksandra — poklicala srbska vlada in narodna skupščina na srbski prestol. Tej svoji vzvišeni službi je posvetil vse svoje moči. Spremljala ga je povsod sreča in zaupanje naroda. Zrušil je v bitki pri Kumanovem turško premoč in si odprl pot v Maceonito. Uklonil je na Bregalnici tudi Bolgarsko. Izbruhnila je zatem svetovna vojna. Srbija, izmučena še iz balkanskih bojev, je prišla v strašne stiske. A kralj Peter ni klonil. Tudi tedaj ne, ko je moral bežati skozi sneg in led preko divje Albanije na tute. Res ga je ta beg telesno uničil, a njegovega zaupanja v boljšo bodočnost jugoslovanskih plemen mu ni omajal. Njegov sin regent Aleksander je pripeljal na jesen l. 1918. zmagovito srbsko vojsko spet v osvobojeni Belgrad.

Kralj Peter I. je postal iz kralja male Srbije vladar velike osvobojene jugoslovanske države.

Doživel je še sèn svojega življenja, potem pa je legel v Topoli k zadnjemu počitku. — Slava njegovemu spominu! Pokoj njegovi junaški duši!

Anatole France—Kristina:

Glumač naše Ljube Gospé.

(Francoska pripovedka)

Za časa kralja Ludovika je živel v Franciji ubog glumač, rojen v Compiègne.¹ Ime mu je bilo Barnaba. Hodil je iz kraja v kraj in povsod razkazoval moč in gibčnost svojih udov.

Če je bil v kakem mestu semanji dan, je razprostrl na glavnem trgu staro, že vso obrabljeno preprogo. Z dovtipi, ki se jih je bil priučil od zelo starega glumača in ki ni v njih nikdar ničesar izpreminjal, je privabil k sebi najprvo otroke in druga zijala. Nato se je pa kretal in postavljaj, kakor ni bilo naravno, metal cinast krožnik v zrak in ga ročno lovil in ujel na svoj nos. Množica ga je izprva gledala brezbrizno.

Toda, ko je takoj zatem stal na rokah, z nogami v zraku, in metal kvišku šest bakrenih obročev, da so se svetili v solncu, in jih ujel s svojimi nogami; ali, ko je zvil svoje truplo tako, da je imelo skoraj popolno obliko kolesa in se je vrat dotikal nog, pa se je tako sključen igral z dvanajstimi noži — tedaj se je začulo zadovoljno mrmranje v množici, in bakren drobiž je deževal na preprogo.

Kjub temu pa je Barnaba živel zelo uborno, kot večina onih, ki se ubijajo z umetelnostjo.

Služil si je svoj kruh v potu svojega obraza in nosil je večji delež bede, kot je posameznika zadela po krivdi Adama, našega očeta.

Tudi ni mogel delati Barnaba toliko, kot bi bil rad. Kot drevo, da se razcvete in ozeleni, je rabil tudi on solnčne toplote in luči dneva, da je zamogel pokazati svojo lepo ročnost. Pozimi pa ni bil drugega kot drevo, ki je oropano listja in skoraj mrtvo. Zmrzla zemlja je bila trda za glumača. In kakor muren, ki govori o njem Marie de France², je trpel tudi on lakoto v tem slabem letnem času. Toda, ker je bilo njegovo srce pohlevno, je nosil potrpežljivo svoje gorje.

Nikoli ni razmišljal o tem, odkod pride bogastvo, niti o tem, odkod neenakost med ljudmi. Trdno je upal, da bo tem lepše življenje na onem svetu, čim slabši in hudobnejši je ta svet, in to upanje ga je držalo kvišku. Nič ni posnemal brezbožnežev, ki so prodajali svoje duše satanu. Nikoli ni preklinjal Boga.

¹ Izgovori: Konpjeju = mesto v severni Franciji.

² Francoska pesnica, ki je živela v 13. stoletju in je pisala basni. V pesmi »Muren in mravlja«, pripoveduje, kako je muren vse poletje pel in plesal, a pozimi je prišel prosit mravljo hrane, da ne umrje lakote. Ta pa ga je zavrnila, naj pleše še sedaj, kakor je plesal poleti.

Bil je blag človek, ki se je bal Boga in bil zelo vdan sveti Devici. Vsakokrat, ko je vstopil v kako cerkev, se je globoko priklonil pred podobo božje Matere in je izmolil tole molitvico:

Mati, čuj nad menoj, dokler ne bo Bogu všeč, da umrjem. In ko bom enkrat mrtev, naj bom deležen nebeškega veselja.

* * *

Nekega večera po deževnem dnevu je šel Barnaba ves žalosten in utrujen po cesti. S seboj je nosil svoje obroče in svoje nože, ki jih je zavil v staro preprogo. Iskal je kakega skednja, kjer bi lahko prenočil, četudi brez večerje. Pa je zapazil na cesti meniha in ga je spoštljivo pozdravil. Ker sta imela isto pot, sta se začela pogovarjati.

»Tovariš,« je rekel menih, »kako to, da si ves zeleno oblečen? Ali hočeš morda predstavljati norca v kaki čudežni igri?«

»Nikakor ne, moj oče,« je odgovoril Barnaba. »Kakršnega me vidite, tak sem. Ime mi je Barnaba, in sem glumač po poklicu. Gotovo bi bil to najlepši poklic na svetu, ko bi le imel človek vsak dan kaj jesti.«

»Prijatelj Barnaba,« mu dé menih, »pazi, kaj govoriš. Ni lepšega poklica, kot je samostanski poklic. Menih služi Bogu in Devici in svetnikom — redovnikovo življenje je večna hvalnica Bogu.«

Barnaba odgovori:

»Moj oče, priznam, da sem govoril kot bedak. Moj poklic se ne more primerjati z vašim. Gotovo je zaslužno, če plešem, držeč koncem nosa v ravnotežju novec na palici, vendar ni ta zasluga nič v primeri z vašo. Tudi jaz bi rad kot vi, moj oče, pel vsak dan dnevne molitve in zlasti dnevne molitve na čast naši ljubi Gospé, ki sem si ji posvetil s posebno vdanostjo. Prav rad bi se odpovedal svojemu poklicu, četudi sem po njem znan od Soasona do Boveza³ v več kot šestdesetih mestih in vaseh, pa bi se posvetil redovniškemu življenju.«

Meniha je genila glumačeva preprostost, in ker je bil razsoden človek, je spoznal v Barnabu enega onih ljudi, ki so polni dobre volje, in ki o njih velja beseda: Mir ljudem na zemlji! Zato mu je odgovoril:

»Prijatelj Barnaba, pojdi z menoj, in jaz te bom sprejel v samostan, kjer sem prior.«

Tako je Barnaba postal menih. V samostanu, kjer je vstopil, je služil vsak redovnik po svoji volji sveti Devici in vsak je uporabil v njeni službi vso znanost in vso ročnost, ki mu jo je podelil Bog.

Prior je pisal knjige in v njih po naukih školastike opisoval čednosti Matere božje.

Brat Moric je prepisoval z večšo roko te spise na pergamen.

Brat Aleksander je pa risal noter lepe sličice. Tu si videl nebeško Kraljico, kako sedi na Salomonovem prestolu in pri njenih nogah so štirje levi; okoli njene ožarjene glave pa leta sedem golobov, ki značijo

³ Mesti v severni Franciji.

sedem darov svetega Duha: dar strahu božjega, dar pobožnosti, dar učenosti, dar moči, dar sveta, dar umnosti in dar modrosti.

Brat Marbod je pa bil, kakor se je zdelo, eden najnežnejših otrok Marijinih.

Vedno in vedno je klesal iz kamena male sohe tako, da so bile njegove obrvi, njegova brada in lasje vsi beli od prahu, in njegove oči so bile vedno vnete in solzne. Toda bil je še vedno poln moči in veselja v visoki starosti, in očitvidno je nebeška Kraljica posebno varovala starost svojega otroka.

V samostanu so bili pa tudi menihi, ki so sestavljali v latinščini pesmi in himne na čast blaženi devici Mariji, in celo neki Pikardijec⁴ je bil med njimi, ki je opeval v jeziku naroda čudeže naše ljube Gospe.

Ko je videl Barnaba, kako tekmujejo menihi v svetem češčenju in kako lepe uspehe imajo, je tožil nad svojo nevednostjo in preprostostjo.

»O Bog,« je vzdihoval, ko se je sprehajal sam v brezsenčnem samostanskem vrtu, »v resnici sem nesrečen, da ne morem kot moji bratje vredno častiti svete Matere božje, ki sem ji posvetil vsa čuvstva svojega srca. O Bog, o Bog, jaz sem trd in neuk človek, in tvoji službi, sveta Devica, ne morem posvetiti ne obljub, ne učenih spisov, sestavljenih po svetih pravilih, ne lepih slik, ne dovršeno izklesanih soh, ne verzov po stopicah in v rimi. Ničesar nimam, o Bog!«

Tako je vzdihoval in se vdajal žalosti. Nekega večera pa so se menihi med seboj pogovarjali, in tedaj je slišal, kako je eden njih pripovedoval zgodbo o nekem redovniku, ki ni znal moliti drugega kot Ave Marijo. Tega meniha so drugi zaničevali radi njegove nevednosti; toda, ko je umrl, je zletelo iz njegovih ust pet rož, s petimi črkami Marijinega imena, in tako je bila dokazana njegova svetost.

Ko je slišal Barnaba to povest, je še enkrat bolj občudoval dobroto svete Device. Toda zgled o tej blaženi smrti ga ni potolažil, kajti njegovo srce je bilo polno navdušenja, da bi pospeševal čast svete Gospé, ki je v nebesih.

Iskal je zato sredstev, a ni jih mogel najti, in z vsakim dnem je bil bolj žalosten. Nekega jutra pa se je zbudil ves vesel, tekkel v kapelico in ostal tam več kot eno uro. Tudi popoldne se je zopet vrnil tja.

In od tistega trenutka je šel vsak dan v kapelo, ob času, ko je bila prazna, in je ostal tam skoraj ves čas, ki so ga drugi menihi posvetili umetnostim. Nič več ni bil Barnaba žalosten in nič več ni vzdihoval.

To nenavadno vedenje je vzbudilo radovednost menihov. V samostanski družini je nastalo vprašanje, zakaj je brat Barnaba tako pogosto odsoten.

Prior, ki je dolžan, da čuje nad vedenjem svojih redovnikov, je sklenil, da se prepriča, kaj počne Barnaba v svoji samoti. Nekega dne torej, ko je bil ta zopet po svoji navadi zaprt v kapelici, je prišel prior,

⁴ Prebivalec Pikardije = pokrajine na severovzhodu Francije.

spremljan od dveh starejših bratov, in je pogledal skozi špranjo v vratih, kaj se godi v kapelici.

Videli so Barnaba, kako je stal pred oltarjem svete Device z glavo navzdol, z nogami v zraku, in je igral s šestimi bakrenimi obroči in dvanajstimi noži. Na čast Materi božji je izvrševal take umetnosti, ki so ga stale največ truda. Starejša brata pač nista umela, da je posvetil ta preprosti mož na ta način svoje zmožnosti in svoje znanje sveti Devici, in sta začela vpiti, da je to bogokletstvo.

Prior pa je vedel, da ima Barnaba nedolžno dušo; toda mislil je, da je zblaznel. Vsi trije so ga hoteli hitro potegniti iz kapele, a so opazili, kako je sveta Devica sama stopila z oltarja in je obrisala z robom svojega modrega plašča pot, ki je močil čelo njenemu glumaču.

Tedaj je povzdignil prior svoj obraz in rekel:

»Blagor čistim v srcu! Ker bodo Boga gledali.«

«Amen!» so odgovorili bratje in klonili glave.

Leop. Podlogar :

Iz zgodovine kranjskih trgov.

4. Kostel.

(Nadaljevanje.)

Iz davne preteklosti tega kraja naj navedemo nekaj znamenitejših dogodljajev.

V začetku trinajstega stoletja, za časa oglejskega očaka Bertolda (1218—1251), je bila vsa Dolenjska stran od Čušperka preko Ribnice in Kočevja noter do Kolpe v rokah Ortenburžanov. Podelili so jim ta svet oglejski očaki kot svojim vazalom ali zaveznim plemičem. V 14. stoletju je bila komaj polovica te zemlje obdelana, in sicer le zgornji del okoli Dobropolj in Ribnice, vse drugo so pa pokrivali gozdovi.¹ V to neobdelano pokrajino, kar jo je ob Kolpi, so poklicali Ortenburžani slovenske in hrvaške naselnike, višje gori pa so obljudili kraje z nemškimi naselniki. V 13. stoletju sta stala ob Kolpi tudi že ortenburška gradiča: Kostel in Poljane s slovenskimi in hrvaškimi naselbinami.

V verskem oziru so bili ortenburški podložniki zelo zapuščeni. Najstarejša župnija je ona v Ribnici in za njo Stari trg pri Poljanah (1248). Leta 1339. je grof Oton nastavil pri kapelici svetega Jerneja v Kočevju (sredi kočevskega pokopališča) duhovnika. Toda, kaj je bilo to za vedno rastoče naselbine!

Leta 1363., 1. majnika, je dovolil oča Ludovik della Torre (1338—1365) ortenburškemu grofu Otonu, da naj nastavi dušne pastirje v Kočevju,

¹ Letopis Mat. Slov. 1874/75.

v Poljanah, v Kostelu, Osilnici in Gotenici. Tam so bili naseljenci že pozidali cerkve. Grof je predložil pripravne osebe ribniškemu župniku, da jih v očakovem imenu potrdi in umesti.

Leta 1420. je pripadla bogata ortenburška dediščina Celjanom, za temi pa l. 1456. Habsburžanom. Celjani so na kostelskem hribu sezidali velik in utrjen grad in ga imenovali »Grafenwart = grofovsko straža«, kar pomeni isto kar Kostel, namreč trdnjava (castellum).²

Straža je bila pa ob hrvaško-kranjski meji res potrebna. Turki so začeli namreč pohajati preko Kolpe. Ljudstvo si je začelo graditi svoje domove pod gradom sredi griča. Že narava je ta kraj utrdila; naravni utrdbi so pa dodali še močno obzidje.³ Ti trdnjavci so potem veliko občevali s sosedi Hrvati. Razvila se je med njimi živahna kupčija. Utrjena kostelska naselbina je bila kaj pripravna za skladišče blaga. Med najboljšo dobo kostelskega trga štejemo ves oni čas, v katerem so Kostelci zaradi turških napadov skrbeli za utrdbo trga. Ko so pa turški napadi ponehali, so se utrdbe zanemarjale. Tudi trg je začel hirati, ker je koncem 16. stoletja potegnil vso obkolpno trgovino nase Karlovec,

Turški napadi so povzročili, da so začeli ljudje že itak nerodovitni svet zapuščati in se seliti drugam. V začetku 16. stoletja je bilo obljudenih le še pet kmetij na graščinskem svetu.⁴

Leta 1531., 23. junija, je poročal deželni glavar Ivan Kacijanar (1530—1537, †1538) Ferdinandu I., da je pribežalo pred Turki na mejo nad tisoč Uskokov. — Uskoki so bili pravoslavni Srbi iz Bosne ali tudi katoliški Hrvati iz Dalmacije, Hercegovine in Slavonije. Ti so pobegli ali »uskočili« pred nasilnostjo Turkov in pribežali k Hrvatom ali Slovencem. Imenovali so jih Vlahe (tujce), Morlake, Uskoke ali Pribege. — Prišli so z ženami, otroki in živino. Ti da nujno prosijo, naj se jim odkažejo zemljišča. Kacijanar tudi svetuje kralju, naj jih nikar ne zavrne, ker mu bodo v veliko pomoč pri vojaških podjetjih v Bosni. Predlaga, naj jih naseli na svojem zemljišču okoli Kostela, naj postavi poveljnika v gradu in dovoli ljudem nositi orožje, da se bodo mogli Turkom, kadar jih napadejo, postaviti v bran.

Kralj Ferdinand je takoj naročil stanovom, naj tem ubežnikom nakažejo bivališča in jih oskrbé z živežem. Že leta 1531. nahajamo te Uskoke naseljene okoli Kostela, Poljan in Osilnice. Njih glavar je bil Nikolaj Ravbar, kraljev kastelan v kostelskem gradu. Za šest let so bili oproščeni vseh davščin in bremen. Za vojsko sposobne so vzeli v vojake, drugi moški so pa služili za ogleduhe in za trajno stražo na meji. Domačini so se pa kmalu bridko pritoževali čez te ljudi. Nečednega posla četovanja in ropanja kakor so ga bili vajeni z doma, tudi tu niso izlepa popustili. Tako je umljivo, da še Valvazor (1689) toži ozir teh ropateljnih naseljencev. Nestalnosti se pač dolgo niso mogli otresti. Hajduki, ki so ropali in strašili še skozi 18. in 19. stoletje, so bili te nemirne krvi.

(Konec.)

² Zlati vek 274 — ³ Dimitz, G. Kr. IV. 58. — ⁴ Schumi, Archiv II. 183.

se str. 131

J. E. Bogomil :

Najboljši prijatelj.

Pred desetimi leti je bilo. Pogovarjala sva se z uradnikom, ki ga je služba zanesla v naš kraj.

»Gospod, to vam pa rečem: Otroci morajo imeti močnega angela varuha.«

»Odkod to veste, gospod?« ga vprašam.

»Na svojem fantu vidim, gospod! Kolikokrat je že padel, pa kako padel! Jaz bi se bil že davno pobil do mrtvega, ko bi tako padel. Fantu pa ni nič. Pade, malo pobrca, včasih tudi malo pocmevka, pa se pobere in živi naprej čil in zdrav kot prej.«

Skoraj v istem času mi je pravil o čudnem pripetljaju neki železničar, ki se je vozil z vlakom z Dolenjskega. Če se prav spominjam, je bilo nekje blizu Žaline.

»A, kaj pa je bilo?«

»Koj vam povem.«

»Iz Novega mesta smo vozili proti Ljubljani,« je pripovedoval železničar. »Na nekem ovinku je zagledal vlakovodja otroka. Sredi železniškega tira je sedel in s kamenčki se je igral. Vlakovodja je poskušal vse sile, da bi ustavil vlak. Pa ni šlo. Železniški stroj je shropel čez dečka, in še nekaj voz za njim. Potem je šele vlak obstal. Vsi smo mislili, da je otrok mrtev. Gremo gledat, toda otroku se ni prav nič zgodilo. Vzeli smo ga izpod vlaka in odpeljali naprej. Toliko vam pa rečem: Sam angel varuh ga je rešil. Drugače si te reči ne morem razložiti.«

In vi?

Koncem maja letošnjega leta sem šel v šolo v Martinji vrh. Varuh in gospodar naše šole, Brencljnov Groga, mi pove takoj, da je padla v torek z vrhnjega odra pri kozolcu Bohinjčeva Micika in da se je močno poškodovala.

»Danes popoldne je gotovo ne bo v šolo,« mi je zatrdil mož.

Ko so pa jeli prihajati popoldanski učenci — glej! — se je med prvimi prismejala tudi Bohinjčeva Micika.

In vendar je padla skoraj 10 m globoko. In če bi bila padla na vso tisto navlako, kar jo je bilo takrat pod kozolcem! Pa ni! Angel varuh je imel gotovo pri tem padcu zraven svojo močno roko.

Ljubi moj! Zdaj pa odpri knjigo svojega lastnega življenja. Morda boš tudi tam našel kaj podobnega. In četudi ne najdeš ničesar, — dobrota je sirota, če jo tudi sam angel varuh izkaže — vseeno se spominjaj rad slednji dan svojega najboljšega prijatelja.

Najboljši prijatelj.

Vlado Vesnín:

Jesenska slufnja.

Davi sem slišal
pesem jeseni
v mèglah jufranjih
tam za vodó.

Ostri dih sévera
v starih kostanjih
listju šepétal
slufnjo je to:

Prišla bo brzih kril,
v plašču rumenem,
z vetrom ledenim,
s trdo rokó.

V dnevih teh žalostnih
srcem bo pravila,
kako mladostne
sanje mrjó ...

Prof. Fr. Pengov :

Obrtniki v naravi.

(Nadaljevanje.)

drug tesar si je ohranil domovinsko pravico tudi pri nas, morda ima celo v vašem lesenem stropu izgovorjen kot. Z malim zadovoljen obrtnik je to. Večkrat beremo o umetnikih, ki stradajo cele tedne; to je že nekaj, česar ne zmore vsak. Toda imeti les za zajtrk, opoldne zopet kosec deske za kosilo in malo žaganja za večerjo, zraven pa biti še zdrav in vesel — tega pa ne zmore niti lažnivi Kljukec — pač pa je kos takemu junaštvu kukec ali trdoglav in njegova žlahta.

Uživati mlad les ni nobena umetnija. To zna vsaka koza in srnjak, krava in zajec, dà, celo divji petelin in druge ptice poleg hudobne veverice se pogostoma izpozabijo nad nežnimi drevesnimi brstiči. Toda stene lesnih stanic polagoma odebelijo in postanejo neprebavljive za lesne goste. Vendar pa ostane v teh stanicah še nekaj škroba (šterke) in drugih redilnih snovi, in ta lesnina (celuloza) se da še izkoristiti, ako le pride v prave roke. Saj znajo dandanes učeni kemiki izpremeniti kos deske tako, da jo otrok z veseljem uživa kot slaščico. Izmeljejo jo namreč v fino lesno moko in kuhajo z žvepleno kislino (hudičevim oljem) in drugimi primesmi. Tako jo izpremené v cukrasto snov, ki se da uživati za silo.

Kukec pa zna jesti les že, odkar mu je dal življenje dobri Bog, kajti sledove njegovih gostij so našli že v lesu iz prvih časov, odkar obstoji svet. Posebno v slast mu gre pa les, dokler je kukec še mlad, otrok — pravimo mu lesni črv.

Sama sva v sobi, prijatelj, le poučna knjiga je najina tovarišica. Vseokoli smrtna tišina, da bi se slišala najopreznejša miška, ko bi prišla na izpregled — pa začujeva razločno enakomerno tiketakanje žepne ure! Po glasu izkušava najti mesto, odkoder izhaja ta ton (zvok). Dobro namreč veva, da ne izvira od prave ure. Nenadoma se ta ura ustavi; čez par trenutkov se pa iznova oglasi. Aha, tamle v steni je, blizu vrat, ki vodijo v čumnato.

»Mrtvaška ura« je to, prijatelj! A ne boj se! Zavoljo nje ne bo umrl nihče izmed vaših, dasi ne mine nobena sekunda na svetu, da ne bi se poslovil kak trpin iz te solzne doline, in spet ne ugledal kak mlad črviček luči sveta. Če se pa potrudíš, da dobiš tistega nagaživca iz špranje, boš imel na dlani 5 mm dolgega hroščka, ki bo pa tiščal noge tesno k telesu, glavo s tipalnicami in vratni ščitek bo imel pa kljubujoče vpognjen — trdoglav!

Hoče te znabiti prevarati, češ: Saj sem mrtev! A če ga še tako mučiš, makari živega nabodeš na iglo, ne bo ti trenil z udkom. Ime-

niten mojster je to, da prekosi še slavnega rimskega Mucija Scevolu, ki je držal roko na žrvjavi, dokler mu ni odgorela! Imeniten je kuček res po svoji skromnosti, v kateri se zadovolji s tako borno hrano, kot je les, a gorje svetu, ko bi ga posnemal v njegovi trmoglavosti!

*
*
*

V hiši potrebujemo tudi tapetnikov.

Solnce je zašlo, večerni žar pojema, oblak, ki je razprostrt na dolgo po obzorju, izgublja svoj zlato-škrlatni lesk in dobiva naravno sivo barvo. Ker je ravno nedelja, stopiva na bližnji gozdni griček s staro grajsko razvalino. Lepo je ondi sedeti zvečer v prijazni družbi in ob spominih, kako gredó mimo nas starodavni časi, sedanost pa je pred našimi očmi.

Sanjajoče stoje naokoli grajske stražnice, dišeče lipe. Mesto nekdanjih grofov in vitezov se pa solnči ob toplem poldnevu gad v mrzlem oklepu na tem mestu. Pri blede mesečini se pa izprehaja po starem zidovju astrolog (zvezdoslovec in napovedovalec prihodnosti iz zvezd) — bojazljivi čuk. Veselo življenje je bilo svoje dni v tem gradu. Donele so tu trobente in brenkale harfe pri sijajnih svečanostih dan na dan — danes se pa igra le še večerni vetrec z divjo vrtnico in nežno brezovino, drozeg pa poje z napol podrtega stolpa otožni svoj večerni Ave, in kresnice pobliskavajo skozi les pri nočnem plesnem valčku. S škrlatom so bile ozaljšane stene nekdanjega gradu, pisane zastave so vihrale s stolpnih lin — danes pa rdijo podrtine le še od večerne zarje, z zobčastih nadzidkov (krest) pa plapolá vedno zeleni bršljan. Ljubeznivo je donel nekdanj zvonček iz grajske kapelice v dolino, in od daleč je pozdravljala potnika vsako noč zvezdica iznad Jezusčkovih jaslí — večna luč — zdaj pa gori ondi le še papeževa sveča (visoka, rumena cvetica) par mesecev po podrtinah, a majevi zvonček šmarnice je že davno ovenel.

V zidni dolbini je še majhen gradič. V njem stanuje ljudstvo z ostrimi sulicami in močnimi ščiti na prséh. To je pogumni polk — osâ.

Vitežnje so ose in obenem tapetnice, kot se spodobi demokratično mislečemu plemstvu, ki ume enako spretno rabiti orožje in kotomer. Morda si že, ljubi čitatelj, občudoval čebelo pri njenem čudovitem delu? Toda ona stavi svoje stanice v že pripravljeni panj. Osa pa mora izčarati iz tal vnanje zidovje in notranje pohoštvo, nasipe okoli in grad v sredi. Četa dvajset tisoč junakinj se ima vsuti nekega dne iz te ograde! Koliko dvoran, čumnat in sobíc je treba za to! A za čudo hitro je sezidana ta palača, nenavadno trdno, kot za večne čase.

Prvi pride na vrsto nasip, vnanje mestno zidovje. Iz močne lepenke mora biti narejen. Odkod vzeti gradivo?

V gozd završe ose. Kmalu najdejo kos lesa, ki je bil že leta na dežju in solncu in se ga je lotila trohnoba. To je voda na njih mlin. V ta les grizejo s ostrimi kleščami, trgajo koščke proč, jih žagajo in

pukajo v drobna vlakenca kot platno ter gnetejo tanke kosce z ostrim jezikom. Testo, pomešano s klejasto slino, razgrnejo v tankih lističih. Gradivo je pripravljeno. Začne se druga umetnost — izdelovalka papirja postane tapetnica in kartonažna delavka.

Mnogo nadstropij je treba sezidati, drugo nad drugo, kot v ameriških hotelih, stanico pri stanici, v njih pa se naj razvije bujno življenje. Besni navalí na sovražnika se imajo vrstiti s povratki bogato obloženih roparskih vitezov. Po polževo zavite stopnice se vijejo skozi vsa nadstropja, in da ne bo promet prav nič oviran, je na gradu tudi dvoje glavnih vrat: ena za vhod, druga za izhod — ose se nikdar ne srečavajo, zato tudi nimajo časa za klepetanje in izgubljevanje časa, kajti čas je denar!

Čemu pa te močne stavbe? Se mari trdoživa osa bolj boji zraka nego mnogo nežnejše žuželke, n. pr. slabokrvni pajek v svoji hiši iz svilnatih niti? Ljubezen do zaroda zahteva to skrb in obzirnost.

Različna imena so imeli nekdanji gradovi: Turjak, Volčji potok, Orlovski grad itd.; naš pa se imenuje »Amazonski gradec«. Kajti gospe so njegovi vitezi in graditelji.

Narava si je namreč dovolila pri tem resnobnem ljudstvu kožokrilnatih amazonk¹ malo burko v razvedrilo in ustvarila njih mozičke kot slabotne trebuščnike. Tak spaček je popolnoma dogotovljen pri čebelah. Njih samci-trotje ne znajo iti niti venkaj na dnino, niti ne umejo dela v domači hiši. Svoj čas ubijajo s tem, da dobro jedó in pijó in da lagodno kramljajo pred panjevo brado.

Pri osah je pa vsa javnost že bolj razburljiva in nervozna (bolna na živcih). Njih pridobitno življenje pa tako napeto, da si tudi najhujši lenuhi ne upajo držati popolnoma križem rok. Te ženske ne poznajo veliko šale, pač pa znajo ročno sukati bodalce, pa bi utegnile zameriti lenarienje neoboroženim samcem. Tako so prišli le-ti na zvičajno misel, da delajo in vendar nič ne delajo. Samo na videz se vedejo, kot bi opravljali domača dela, čedili, pometali in podobno.

Če kdo umrje, se izgovarjajo, da mu morajo oskrbeti pogreb in kar spada zraven. Že pri najmanjšem tovoru pa se potíio, da kar lije od njih, in če jih je tudi deset pri delu, bi zadostovali trije. Z eno besedo: mozički slavnih papirničark in tapetnic so silno smešne prikazni, in njih boljše polovice, ki so sicer vedno resne, lomi vendar-le včasih smeh ob pogledu nanje. Ali ni mari tudi v naših človeških družinah videti večkrat podobnih prizorov: trot, ki samo pije, pije in ne dela, doma si pa pridna, skrbna žena zastonj ubija glavo, kako bi vzdržala pokonci hišico . . . ?

(Konec.)

¹ Amazonke so bile bojevite ženske, ki so hodile mesto móž na vojsko.

Anton Kosem :

Cmoki.

abuhli, peščenosivi oblaki so viseli pod nebom in se nagibali nizko proti zemlji.

Na široki, brezdrevesni ravnini je bilo tiho kakor v grobu. Prazna je bila med polji vijoča se cesta. Samo v dalji, tam, kjer so se raztezali rumeni koruzni nasadi v nedogled, se je premikalo na njej nekaj nedoločnega, počasi in neokretno. V koruznih nasadih ni bilo človeškega glasu, četudi so se storži zazibavali in se je med njimi včasih pokazala razkrita glava kakę kmetice. Nenadoma pa je trikrat zaporedoma zavéčalo skozi ozračje s tulečim, zateglim glasom: »I-a; i-a; i-a!«

V tem trenutku je pa podolž in počez zašumelo v gosti turščici, in na vseh krajih so pomolile iznad koruznega peresja kmetice svoje glave, strmeče v smeri, odkoder je prihajalo to riganje. Po cesti se je namreč pomikal neroden, s cunjami naložen voz, ki ga je vlekel koščen osel pobešene glave. Kraj voza pa je stopal slaboten deček z leskovko v desnici pa poganjal osla na ta način, da se je ž njim pogovarjal:

»Le priden bodi, Sidij! Pa nikar več ne rigaj tako žalostno! Še pred nočjo bomo v trgu, in tam boš dobil krme -- ej, same lepe, dišeče deteljice, ki jo imaš tako rad. Pa samo, če boš priden, če boš hitro stop — p — —«

Ni še skončal stavka in besede, ko pribrenči po zraku oster kamen in zadene dečka v glavo. Curkoma se pcedi iz rane kri in oškropi desno stran lica. A deček je komaj zastokal; urno je potegnil iz žepa robec in si pričel ž njim brisati krvaveče mesto.

»Beraček, beraček — sem dobro meril, kaj?« — se porogljivo, z meketajočim smehom, poroga pağlavec, ki je bil zagnal kamen, kobacaje zdaj po vseh štirih nazaj pod turščico, koder kmalu izgine.

Obrazi kmetic so se zaöblili v posmešek.

»Tokrat sta pa dosti naberačila ... Skoraj poln voz imata teh plesnivih cunj ...«

In te glave so zopet potonile v goščo peresja in štoržev.

Cunje na vozu so se pa tistikrat zgenile, in iz njih se je dvignil rumen obraz. Obraz starke.

»Ti, odkod je pribrenčal kamen? Je zadel tebe, Benko? Oh, ti grdi pağlavci, ti poredneži! ... Nikoli naju ne puste v miru ... Te kaj hudo boli, Benko?«

Deček je še zmerom tiščal robec na rano.

»Nikar se ne vznemirjajte, mati! Samo mala praska, drugega nič. Pa vam je kaj bolje, mati?«

»Kh, kh, kh ... Nič mi ni še bolje, Benko. Prej me je trgalo samo po nogah; zdaj me pa že po vsem životu, tako da še sedeti ne

morem več. To imam od tega, ker sva ono noč spala zunaj, pod tistim kozolcem! Taki so ljudje ... Še v hlevu nama ne privoščijo, da bi spala ... O jaz, stara ženska! Da bi bila vsaj že enkrat na trgu! Tudi lakota se me je lotila ...»

»Lezite nazaj, mati, in dobro se zavijte!« ji reče Benko. »V prvi vasi se bo kaj dobilo ... v prvi hiši ... Saj niso ljudje povsod hudobni ...«

»Kh, kh, kh ... kako praviš, Benko? Niso ... Kh, kh, kh ... Niso hudobni? ... O otrok moj!«

Rumeni obraz se je pogreznil spet nazaj. A iz cunj je še dolgo časa stokalo in ječalo.

Cesta se je vlekla preko ravni, vlekla silno počasi. Benku se ni zdela še nikdar tako dolga kakor danes. Da bi dospela vendar že enkrat v trg! Gospod Lantege, lastnik tovarne in posestnik mnogih hiš ter ogromnega zemljišča, bo gotovo zadovoljen, ko mu pripeljeta z osličem toliko cunj. Njemu, Benku, bo podaril par desetec, in materi bo stisnil nekaj kronic. In odpočili se bodo zopet v tisti leseni kolibi za tovarno, kakor zmerom, za dva dni. Treba bo osla spet dobro nakrmiti; on in mati pa bosta lahko nekoliko poležala na slami v hlevu in se pokrepčala. Potem pa hajdi spet po cunje! Kajti osel in voz sta last gospoda Lantege; on in mati pa v službi njegovi, njegova služabnika ... A tokrat bo že morala ostati mati v kolibi, da ji odleže. On sam pa bo šel z oslom in vozom na pot, kakor na dolgo romanje ... Uboga mati! Kako nenadoma je napadla bolezen zdaj revico! Takoj, ko dospe v trg, bo skočil on, Benko, po zdravnika ...

In deček se tako zamisli, kako bo pomagal materi, da že nič več ne čuti pekoče rane na glavi. Spravi robec nazaj v žep, potem pa dvigne leskovko in zamahne ž njo nad oslovim hrbtom:

»Le hitro, hitreje, Sidij! Moja mati so bolni, ali veš? Eh, dobro! Ono stran potoka se že svetijo hiše. Tam dobim še kaj cunj in tudi kaj kruha za mater.«

Osel dvigne glavo, a ne premakne svojih suhih nog nič hitreje nego doslej. Star je že in čemerem, in dolga vožnja ga je utrudila, tako da se komaj drži pokonci.

Vóz zavije na polomljen lesen most in ropota po njem čez potok, ki se miren in brezšumen vije med goščo. Kjer se pa gošča zredči in se začne vrstiti ob cesti sadno drevje: slive, jabolane in hruške, se pa zablešče prve hiše.

Benko stopa počasi kraj osla. Pri vsaki hiši ustavi voz in zavpije:

»Cunje! Cunje! ... Kdo ima kaj cunj oddati? ... Cunje kupujem ... cunje, hé!«

Dečkov glas je še šibak, a vendar dovolj oster. Prej, ko je bila še mati zdrava, je ona opravljala to službo klicarja. Zdaj pa, ko leži revica bolna na vozu, je prevzel Benko ta njen posel. Ob njem se nopenja na vso moč pa napihuje lica, da bi ga čulo več ljudi po vasi.

»Cunje! Cunje!«

Z nastežaj odprtimi usti zijá deček v hiše, ki stoje bele in svetle pod košatim zelenim drevjem na vsaki strani ceste. Počaka še nekoliko — in če ne bo nič, bo pognal naprej. Če se pa izza duri pojavi kakšna dobrohotna oseba s culo cunj, pa brž izvleče z voza zabojček, ga odpre in prične zategovati s svojim šibkim glasom:

»Takó . . . takó! . . . Zdaj pa račun! Tukaj . . . Izberite si, kar hočete! Vse imam tukaj: igle, šivanke, zaponke, naprstnike, sukanec vsake vrste, bel, črn, rdeč . . . Pa ogledalca, majhna okrogla ogledalca s kraljevo podobo zadaj . . . Ej, fantiček, ti radovedni, le poglej se tu notri, kako rdeč nos imaš in kako debela lica! Lej!

Voz se potem počasi pomika skozi vas. In prizor posebne vrste je to, kako se Benko, v svoji zakrpani obleki, s širokokrajnim starim klobukom na glavi, majhen in plašen, ziblje kraj voza, ustavlja osla ter kliče:

»Cunje! Cunje! . . . Cunje kupim — é-é-éh!«

Iz lične, nanovo pobeljene prodajalne sredi vasi diši po svežem pecivu. Majhna deklica z orehorjavimi lasmi odpre vrata in stopi mimo Benka preko ceste z lepo rumeno zemljo. Eno polovico ima že v ustih, drugo pa drži v roki.

Benko se spomni matere. Rad bi ji kupil kaj kruha. Prebrska vse svoje žepe, a iz nobenega ne more pribrskatni ni enega krajcarja. Zabolí ga v srcu. Tudi sam občuti lakoto, pa ta hip ne misli nase. Samo mati mu je pred očmi; mati — njen stok se zdajpazdaj izvije iz cunj na vozu.

Benko požene naprej. Pred veliko belo hišo, zasenčeno z vejevjem sliv, ustavi in zakliče skozi odprto okno v sobo:

»Cunje! Cunje! . . . Aló, bo kaj ali nič?«

V sobi jedó. Sredi mize stoji velika skleda polna cmokov, okrog mize sedeči pa hlastno zajemajo in nosijo v usta. Benko se nasloni na voz in ponóvi še enkrat svoj klic. Pri tem pa gleda ljudi, ki sedé tamkaj v sobi za mizo. In pocedé se mu sline iz ust . . . Tam sedé za mizo, sedé z rdečimi lici, zalitimi od maščobe. Z dolgimi lopatastimi žlicami segajo iz sklede v usta — ham! ham! — iz ust pa nazaj v skledo — vse polno mastnih cmokov gomazi v skledi — in zopet nazaj v usta. Vsakateri ima na svoji žlici zajet čokat cmok, ki kuka iz nječa češpljino meso, in se cedi sladki češpljin sok — ham! ham! — oči pa nepremično uprte na skledo sredi mize, na debele, zatrkane cmoke, ki so tako nebeško okusni s svojimi češpljami v sredini . . .

»Cunje! Cunje! . . . Cunje kupim, cunje!« ponavlja venomer Benko, še zmerom naslonjen s hrbtom na voz in zroč v sobo.

Debela ženska, s širokim, štirioglatim obrazom, stopi od mize k oknu, se nasloni na podoknico in reče ogorčeno:

»Ti tam — bodi mi že enkrat tiho s tistimi svojimi cunjami! Kako to vpiješ kakor žolna, in kako se napihuješ kakor žaba, spak ti majhni, beraški! Saj imaš cunj poln voz! Ali jih še nimaš dosti?«

Benko pa, kakor da je ne sliši, spet zavpije:

»Imamo igle, šivanke, sukanec, ogledalca, majhna, lepa, okrogla. Vse to damo za cunje! Ej, bo kaj ali nič?«

»Pojdi mi, pojdi, s tistimi iglami in šivankami!« zarentači spet ženska ob oknu. »Zanič je vse skupaj, tisto judovsko fabriško blago... Še počenega groša ni vredno... No, ali bo treba, da ti jaz poženem tisto pokveko oslovsko naprej, ki se drži tako klavrno, kakor da se bo zdajpazdaj zguznila na zemljo! Hi-i-i, sivček!«

Benko se je bil medtem tako zagledal v cmoke na mizi, da je te ženske besede malone vse preslišal. Šinila mu je bila namreč v glavo misel, da bi si izprosil en cmok ali pa dva — za mater.

»Zijalo zijalasto, kaj pa buliš tako sèm!« se razsrdi ona ženska. »Ali se mi izgubiš ali ne že enkrat izpod okna? Kako ti to gleda noter, kako debelo — saj bo še oči pustil tu v skledi!«

»Mica, nehaj že malo, nehaj!« se oglasi pri mizi bradat možak z omocozanimi, vegastimi brki, pa si pridrži cmok na žlici pred usti. »Berač je berač, kaj hočeš? ... Saj sta tista Jurijeva dva, ali ne? Tista Lantegova cunjarja ne? Kje pa je stara, da je nič ne slišim?«

»Kje imaš pa mater danes, ti vpijač kraški ti? vpraša zdaj ženska bolj prijazno. »Ali si jo pustil doma — kaj?«

»Doma pa ne!« odgovori Benko. »Midva sva zmerom skupaj: mati pa jaz. Ali zdaj so mati bolni. Tukaj na vozu ležijo. Pa lačni so zelo. Prosil bi vas, dobra gospa, za nekaj cmokov...«

»Oh... ho-ho-ho... ho-ho-ho... Gospa pa še nisem! Tisto pa še še nisem in tudi nočem biti! Hö-ho-ho... Jaz sem Kotarjeva Mica, pa nič drugega. Zapomni si to, ti cunjarček!« reče ženska, zdaj še veliko bolj prijazna kakor poprej. »Če bi pa cmokov rad, pa stopi malo noter!... Ho-ho-ho... to! Kar gospa sem že postala...«

Benko se je medtem odzibal čez prag v sobo, in ko je tako s tistimi svojimi kobacajočimi koraki pricincal do mize pa voščil ljudem namesto »dobrega teka« — »srečo dobro!«, se mu je vse zasmejalo. Pa, kako bi se mu ne! Njegov vegasti klobuk, ki ga je podedoval po očetu in ga nosil že od svojega tretjega leta do zdaj, ko mu je bilo ravno deset let — ta klobuk mu je čepel na glavi tako smešno, da so vsi pri mizi krohotno odložili žlice, pa gledali le v dečka. Revček je bil vsled tega zelo prestrašen, in v tej zmedenosti je bil voščil »srečo dobro«.

»Oh... ho-ho-ho... Srečo dobro, tisto pa že! Da nam bodo cmoki lažje lezli po goltancu dol, kaj ne?« se zasmeje ona Mica, ki ni marala biti gospa. »Ti si jo pa pogodil, fantič... Na, pa sem pojdi! Tu imaš cmoke, pa jih nesí materi!«

Bila je vendar dobrosrčna, ta Mica. Ko je v posebno skledo nametala precejšen kup cmokov, se je Benko hvaležen oziral nanjo. Pa opazoval je tudi naslikane svetnike v pozlačenih okvirih na stenah,

okrog katerih se je podil roj muh, kakor je to že stara navada v kmečki hiši. Pa mu je že potisnila Mica skledo s cmoki v roke.

»Na glej, tu imaš cmoke! Pa še eno žlico zase! Dosti bo za oba . . . Zdaj pa le skoči ven iz hiše . . . ti, ki si ravno tako počasen kakor jazbec.«

Benko je ta čas že odhlačal ves srečen s cmoki iz hiše. Zdelo se mu je, da se mu smejejo cmoki iz sklede, tako lepo so bili vsi okrogli, mastni in dišeči. Stopil je k oslu in dvignil skledo do njegovega gobca.

«Ali vidiš, Sidij, kaj sem dobil? Ti diši, á? Pa bova midva z materjo to-le pojedla! E, mati, mati, cmoke vam nesem!»

Povzpел se je na voz in se splazil po kupu do matere. Bil je skrajni čas. Revica-mati je bila že tako slabotna, da ji je moral Benko privzdigniti glavo. Njene oči so gledale iz globokih jamic kakor osteklenele, in barva njenih lic, prej rumena, se je spremenila v zelenkasto. Toliko, da ji ni omahnila glava nazaj v cunje, ko se je dvignila.

»Mati, slišite, cmoki so tu!« ji je prigovarjal Benko. Čepeč kraj matere, se je je oklenil z eno roko okrog vratu, z drugo pa je segel v skledo po cmok in ga nesel materi v usta. Revica je zagriznila, kolikor se je dalo, in je jedla. Ko se ji je ustje nekoliko razgibalo, da je lažje jedla, je postal Benko že tako vesel, da je glasno zavrisnil:

»Oj mati! Boste videli, cmoki vas bodo pozdravili in vam pregnali trganje iz udov! Cmoki, ej!»

Materi je navsezadnje vendarle stopilo nekaj krvi v lica. Tudi v njenih očeh, prej že skoraj napol mrtvih, se je pojavil zopet ogenj. To je bilo dobro znamenje. Benko je zmerom iznova segal v skledo in nosil cmok za cmokom k materinim ustom. In kolikor več krvi je stopalo v materina zelena lica, in kolikor več ognja je gorelo v njenih očeh, s toliko večjo radostjo je pital deček svojo bolno mater. Kmalu se je začutila mati pokrepčana in že je lahko tudi sama zajela v skledo. Benko pa je od časa do časa vzkliknil:

»Oj mati, ozdravili boste! Dobri cmoki so to, kaj ne? Jejte, mati, le jejte! . . .«

Dobri deček pa ni pokusil pri tem sam niti enega cmoka. Veselilo ga je le, ko je videl, da prihaja mati zopet k moči. Tako čepeč kraj nje in zroč v njene sive oči, je bil uverjen, da bo mati spet kmalu zdrava. V dveh dneh bo gotovo ozdravela, in potem bosta šla zopet skupaj na pot, na cunjarsko biro. Da bi on sam brez matere nabiral cunje? Da bi on sam, neroden in smešen, vozil z oslom iz vasi v vas, da bi ga poredni otroci še bolj brez strahu kamenjali in bi se mu vse smejala? O ne — o ne, tudi mati pojde ž njim! Ozdravela bo do tistega časa, in vse bo potem dobro . . .

»Kmalu boste zdravi, mati, je-lite!« je vpraševal mater, ko je bila skleda prazna.

»Kh, kh, kh . . . boljše mi je že zdaj, boljše. Si že priden, Benko, da tako skrbiš zame. Močno sem bila lačna, pa zdaj sem sita, hvala Bogu. Ali ti, si kaj jedel, Benko?»

Pa Benko je bil že sit od dobrih materinih besedi. Še na mise mu niso prišli več cmoki. Samo da mati niso več lačni! Dà, ozdraveli bodo, pa kmalu, in lepi časi bodo še nastopili za obadva...

In Benko stisne prazno skledo pod pazduho ter se skobaca ž njo z voza. Prav nobene lakote ne čuti, ko je nasitil s cmoki svojo ubogo mater. Tudi zdaj kobaca okrog osla in mu molí prazno skledo pod gobec.

»Ali vidiš, Sidij? Prej so bili cmoki notri v skledi, zdaj jih pa ni več. Čudno, kaj ne, Sidij! E, Sidij, le pokonci glavo in ušesa! Pa pomigati moraš z ušesi, to se ti jako podá!... Še danes zvečer bomo v trgu, in ti boš stal pri polnih jaslíh in se boš pasel, da boš debel kakor polh. Jaz pa bom kupil v trgu pol hleba soržnega kruha, in to bova imela z materjo za večerjo!«

Deček je odkobacal proti prađu, zlezal s težavo čezenj in se pojavil zopet v sobi. Ljudi za mizo ni bilo nikjer več. Samo dobrodušna Košarjeva Mica je sedela še tam in prelistavala od muh popikano stoletno pratiko. Benko se je prikobacal do nje potihoma kakor maček, nato je pa postavil prazno skledo z velikim hrupom na mizo.

»A, ti si nazaj, cunjarček mali!« se je zasmejala Mica. »No, so bili cmoki dobri?«

Benko si je položil prst na usta, potem pa zazijal v Mico in rekel na kratko:

»Oja, tisto so pa bili! Dobri cmoki so pa bili. Mati bodo ozdraveli od njih.«

»No, vidiš, saj pravim — «

»Oja, pa še kmalu bodo zdravi! To bo potem lepo!« hití Benko ves srečen. »Zdaj pa moram brž nazaj. Lepo se vam zahvalim za cmoke, dobra gospa. Zbogom!«

»Ho-ho-ho... Samo gospa pa ne! Tisto pa že še ne... ho-ho-ho!« se krohota za njim Mica, spravlja je pratiko nazaj v mizno predalo. »In zdaj kar greš, kaj ne, ti mali narobe? No, pa zbogom in srečno pot!... Ti! Lej! Desetico, to ti podarim, da si boš lahko spotoma kaj kupil... Zdaj pa le pojdi! Da te ne bodo muhe pri nas preveč opikale!«

Benko se je res še enkrat zahvalil za cmoke in za desetico, potem jo je pa mahnil na cesto k oslu.

»Ti, Sidij, kaj sem rekel? Pokonci glavo in nikar mi ušes ne po-bešaj! Hi-i-i, stopi zdaj!« požene osla, ko mu popravi komat na vratu in pobere leskovko.

In osel dvigne svojo debelo glavo, a le za hip. Vekajoč, pretresljiv »i-a, i-a, i-a« se razlegne daleč naokrog. Potem oslič potegne, in voz se prične pomikati iz vasi.

Benko pa stopa ob oslu.

»Cunje! Cunje!... Cunje kupujemo!« kliče skozi vas.

Včasih pa stopi bliže k vozu in vpraša mater:

»Kaj ne, mati, da vam je zdaj bolje?«

»Kh, kh, kh... O bolje, Benko, mnogo bolje. Če bo Bog dal, bom znabiti kmalu ozdravela.«

»Seveda, kmalu boste zdravi, o mati, kmalu!« jo tolaži Benko in ji daje upanje. »Kar brez skrbi bodite, mati!«

Nato pa stopi zopet na oslovo stran, zamahne nad sivčkom z leskovko in pristavi zadovoljen sam sebi:

»Da jim je le odleglo, materi, hvala bodi Bogu!... Še so dobri ljudje na svetu... In pa — imenitno zdravilo so cmoki... cmoki!«
Nase ne misli, da je lačen in trudén.

J. E. Bogomil:

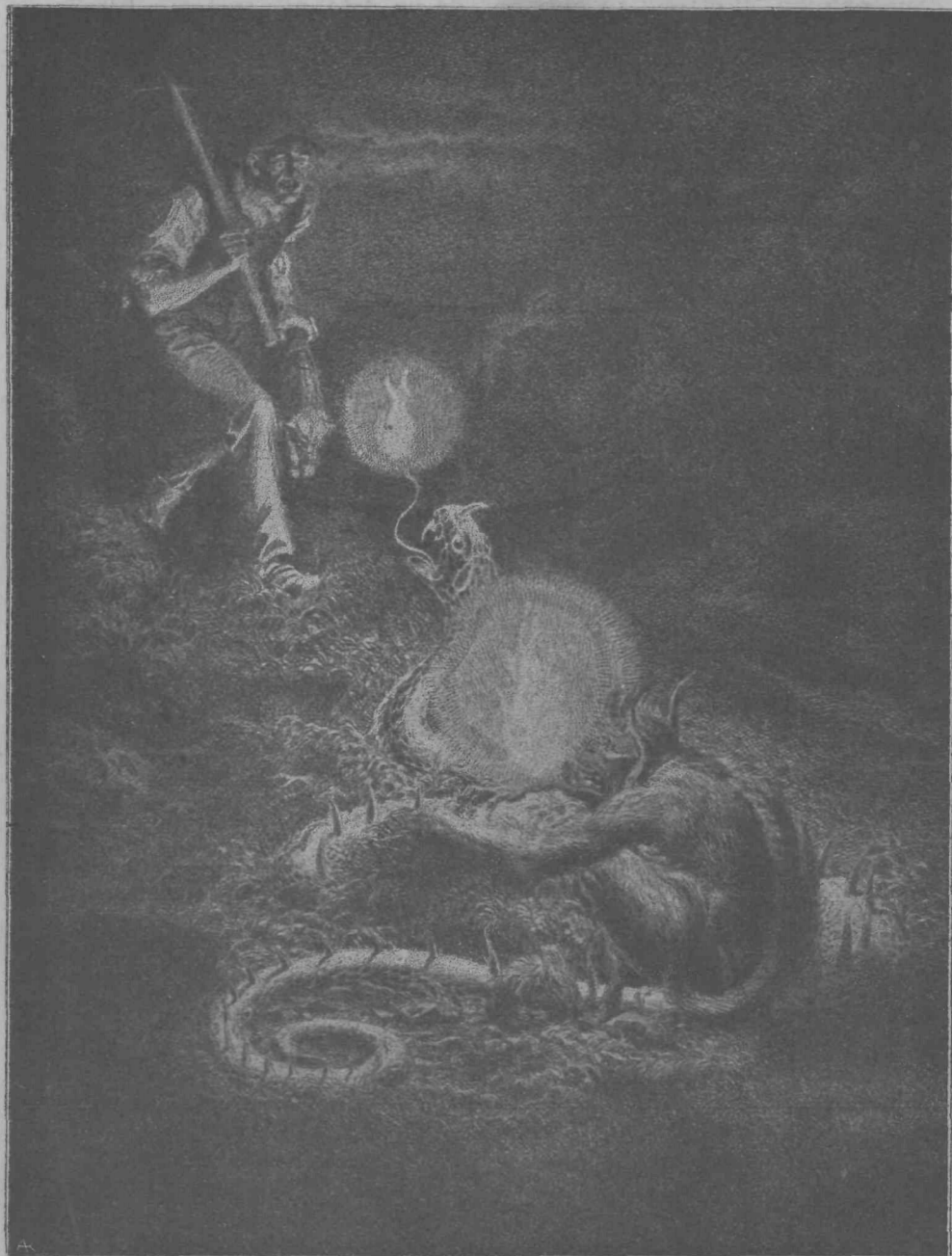
Po zaklad!

Stari ljudje so vedeli dosti povedati o zakladih. Tam, kjer se pota križajo ali pa v kakem leskovem grmu ležè celi zaboji, celi škafi, dá, celi sodi denarja. Ponoči, največkrat ob kvartnih tednih pa zaklad gori ali cvete. To seveda vidijo le izvoljeni ljudje. Kadar pa vidijo, da zaklad cvete ali gori, morajo najprvo postaviti na dotičnem kraju križ ali pa morajo prostor zaznamovati z blagoslovljenim rožnim vencem. Kdor je posebno pogumen, gre na zaznamovano mesto, zaklad izkopat. Ali težko je priti do zaklada, ker ga čuva sam hudobec. In ta stori vse, kar more, da preplaši drznega človeka, ki mu hoče vzeti zaklad. Prične se bliskati in treskati, ostudne kače lazijo okrog zaklada, peklenske pošasti vstajajo in izginjajo pred očmi, zemlja bobni itd. Marsikdo res pobegne. Drugi pa izgubé najdene zaklade, ker jih v tistem trenutku, ko izkopljejo zaklad, premaža strast lakomnosti. Lakomnost je pa greh. Kdor pa hoče zaklad dvigniti, mora biti brez greha.

Med našim ljudstvom je ohranjenih dokaj pripovedek o takih skritih zakladih. Naša učenka Amalija Grošelj mi je povedala to-le:

Neki vitez je jahal iz Ljubljane v poljansko dolino. S seboj je nosil dva sodčka zlata. Kar se je pričelo bliskati in treskati. Viteza je to razjezilo. Ko se je prvič zabliskalo, je zaklel. Ko se je pa drugič zabliskalo, je vitez še grše zaklel. In ko se je tretjič zabliskalo, je preklel vitez samega Boga. Pri tisti priči pa se je pogreznil vitez v zemljo z vsemi svojimi zakladi vred.

Ločani so pa zvedeli, kaj se je zgodilo. Takoj so šli zaklad kopat. S seboj so vzeli lopate in blagoslovljeno vodo. Preden so se pa lotili dela, so obljubili svetemu Florijanu sodček zlata, če se jim delo posreči. Nato so pa začeli kopati. Ko so prišli do srede, se jim je pa prikazal vrag v podobi zelenega psa in na ves glas je zažvižgal. Ločani se ga pa niso

»Teško je priti do zaklada...«

ustrašili. Poškropili so ga z blagoslovljeno vodo, in vrag je naenkrat izginil. Potem so kopali še bolj pogumno. Že so bili pri sodih. Cekini so se jim svetlikali in bliskali tako zapeljivo, da so se jeli Ločani kesati dane obljube. Prelomili so obljubo, da ne dajo nič svetemu Florijanu — in zaklad jim je izginil.

Ko so pa zvedeli Ljubljančani, da niso Ločani dobili zaklada, so se pa podali oni na delo. Vzeli so s seboj lopate, pozabili pa na blagoslovljeno vodo. Pogumno so pričeli kopati. Ko so prikopali do srede, se jim je prikazal vrag v podobi zelenega psa. Na vso moč je začel žvižgati in tuliti. Ljubljančani so se pa prestrašili, pometali lopate v stran in zbežali domov.

Od tistega časa si pa ne upa nihče več kopati zaklada v zlati jami. Treba bo čakati, da bodo prišli po zaklad ljudje, ki bolj drže dano besedo kakor Ločani, in ki so bolj pogumni in manj pozabljivi kakor Ljubljančani. Ali, doklej jih bo treba čakati — ?

Lucijan († Murn-Aleksandrov):

Jesenska pesem.

Oj ptičice, ve drobne ptičice,
že greste res od tod?
Se po vaséh, doléh pripravljate
za dolgo, dolgo pot
od tukaj proč, drugam,
da v solčnih žarkih kopljete
se kje na jugu tam,
ko pride zima k nam?

Oj ptičice, ve drobne ptičice,
jaz sam naj bodem tu,
ko dan za dnevom mi izginjate
na jug dol brez sledu,
kjer mirta se smeji,
kjer vetrič, vas poljubujoč,
med palmami hiti,
popotnika hladi?

Oj ptičice, ve drobne ptičice,
kdo pa bo meni pel,
ko po gozdovih utihlih hodil bom,
kjer sédel — vas vesel —
na mah sem pod drevo?
In naj brez vas, pozimski čas
hudo mi dvakrat bo
in tisočkrat težko?

A. Čebular;

Zastavice.

I.

Iz preseke
preko reke
leze kača —
klopotača.

(Vlak.)

II.

Kakor plamen
vije vrh
se čez kamen.

(Kača.)

III.

Plaha čreda
dirja, dirja ...
Nima staje,
ne pastirja.

(Obiak.)

IV.

Skozi lino dol z odra
visita dva kodra.

(Nageš.)

V.

Vije se, vije,
z glavico rije,
in ko doraste
trikrat močnejše
in debelejše
drevce ubije.

(Bršljan.)

VI.

Kadar razsvetlujem,
se solzim,
ker se uničujem.

(Sveča.)

Modrost v pregovorih, domačih in tujih.

Lice.

Pošteno lice najboljši drug.
Čisto lice ne rabi vode.
Lepo lice — pol dote.
Oko in lice kaže vrednost device.
V lepo lice jih mnogo pogleda.
Najbolj zgubano lice zgladijo petice.
Kdor lica nima, se smejati ne more.
Lice ne pové zmiraj resnice.
Licé pove, česar jezik ne sme.
Ni vsak, ki je črn v lice, kovač.
Lice lepo — srce slepo.
Lepo lice — a više nič.
Lepo lice je goljužno blago.
Na sólo lice ne daj desetice.
Od lepega lica nihče ni sit.
Na lice priljuden, na robe ostuden.
Pobarvano lice se nič ne postara.
Mrzlega lica nihče ne barva.
Nihče ne maže sebe v lice.
Kdor meri na eno lice, že gleda na drugo.
Kdor hoče v lice udariti, mora odspred priti.

Rdeče ustne in rdeče lice — nesreča, device.

Rdeče lice in cvetice — od danes do jutri.

Reki:

V lice.
Na lice.
Z lica k licu.
Dvojno lice.
Z licem odžagati.
Sebe po licih tolči.
V lice povedati.
Z lica brati.
Po lici spoznati.
Na lice komu iti.
Na lici mesta.

Licemerec.

Ko bi Bog vse licemerce naenkrat pahnil v peklo, bi ogenj zadušili.
Česar se licemerec očitno ne dotakne, v to skrivaj globoko kremplje vtakne.
Licemerec in kresnica: oboje sveti in ne greje nič.
Licemerec ima polne roke, a prazno srce.
Licemerec le iz oči v oči hvali.

Drobiž.

58 jezikov je govoril rimski kardinal Mezzofanti. Govoril je tudi slovan-ske jezike.

Najmanjša knjiga na svetu. V muzeju v Norimbergu na Nemškem se nahaja knjiga »Novi zakon«, ki je bila natisnjena v 17. stoletju. Knjiga ima 208 strani in ni nič večja kakor noht na palcu. — V Londonu pa je bila na javni dražbi prodana neka knjiga, ki nosi naslov »Almanah«, in je bila natisnjena leta 1838. Knjiga je dolga 1·9 cm, široka 1·6 cm. Črke so tako majhne, da knjige brez povečevalnega stekla ne more nihče čitati.

Najstarejši časopis. Najstarejši časopis na svetu je »Pekingski list«, ki izhaja v glavnem mestu Kitajske, v Pekingu. Ustanovljen je bil v 7. stoletju in je torej okroglo 1300 let star. — Najstarejši evropski list je angleški časopis »The Oxford Gazette«, ki je bil ustanovljen leta 1665.

Edini strupeni ptič, ki ga poznamo, je takozvani mrtvič na Novi Gvineji. Velik je približno kakor golob, slabo leta in ga je lahko ujeti. Deželani pa ga kljub temu puščajo v miru, ker srdito kljuje in praska. Te rane se potem strahotno razbolé, človek oslepi in včasih kdo celó umrje.

Obelisk.

	a			
a	a	a		
a	a	c	d	e
e	e	e	e	e
i	j	j	j	j
k	k	k	l	n
n	n	n	o	o
o	p	p	r	r
r	r	t	t	t
t	u	v	v	ž

1. soglasnik.
2. podzemski žival.
3. ptica.
4. mesec.
5. jed.
6. vladar.
7. mesto na Grškem.
8. moško krstno ime.
9. rastlina.
10. dan v tednu.

Po sredi navzdol čitaš ime znanega vladarja.

Uganka.

Koliko je poldruga tretjina od sto?

(Rešitev in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 14 dni po izidu lista — v prihodnji številki.)

Rešitev napisa na Mojzesovi plošči v 7-8. številki »Vrtca«.

K	r	a	p	i	n	a
S	a	l	o	m	o	n
p	r	o	s	t	o	r
p	l	a	v	u	t	a
p	e	t	e	l	i	n
S	o	l	č	a	v	a
s	e	k	u	n	d	a
m	a	r	j	e	t	a
l	e	o	p	a	r	d
n	e	k	r	a	d	i
A	b	s	a	l	o	m
b	r	e	z	d	n	o
o	š	e	n	i	c	a
M	a	r	i	b	o	r
s	t	o	r	a	t	

Posvečuj praznik!

Rešitev rebusa v 7.—8. številki »Vrtca«:

Devet igralcev še enega petelina ne redi.

Popravi!

V »Vrtcu« številki 7.—8., na str. 82., vrstica 3.: »zacvil« v »zacvilil«. Na str. 95. v listni ci uredništva »hvalovredno« v »hvalevredno«.

